

Choi Sung-Eun (Estera Czój)

<https://orcid.org/0000-0003-3599-3113>

Hankuk University of Foreign Studies
Seul, Korea Południowa

Recepcja twórczości Olgi Tokarczuk w Korei Południowej*

Reception of Olga Tokarczuk's Work in South Korea

Abstract: In the past five years (2018–2022), six books by Olga Tokarczuk have been translated into Korean: *Primeval and Other Times*, *Flights*, *House of Day*, *House of Night*, *Drive Your Plow Over the Bones of the Dead*, *Czuly narrator* [*The Tender Narrator*] and *Zgubiona dusza* [*The Lost Soul*]. South Korean readers most prefer the novels: *Flights*, *Primeval and Other Times* and *Zgubiona Dusza* [*The Lost Soul*]. This article deals with the reception of Tokarczuk's work in South Korea, the reaction of the Korean media after the publication of a particular work, reviews written by literary critics and Korean writers, and the aspect of publishing strategies undertaken by South Korean publishing houses. An important factor in the popularity of Tokarczuk's works in South Korea is the subject matter, which refers to new and interesting problems for the Korean audience – e.g. the nomadic nature of man, the attempt to take a new look at the world around us, myth as a universal model of human destiny, the blending of realism and fantasy, rational description and magic. All this fills in the blanks in Korean literature and culture. Tokarczuk also encourages the reader to engage in self-reflection, to see the world, to cross boundaries. By emphasising that everything in the world is closely interconnected like a constellation, she reminds us that we are never alone. These elements have an impact on Koreans, who eagerly read Tokarczuk's books.

Keywords: Olga Tokarczuk, Polish literature in South Korea, Polish prose, translation

Abstrakt: W ciągu ostatnich pięciu lat (2018–2022) sześć książek autorstwa Olgi Tokarczuk zostało przetłumaczonych na język koreański: *Prawiek i inne czasy*, *Bieguni*, *Dom dzienny, dom nocny*, *Prowadź swój pług przez kości umarłych*, *Czuly narrator* i *Zgubiona dusza*. Czytelnicy południowokoreańscy najczęściej wybierają powieści: *Bieguni*,

* Praca ta była wspierana przez Hankuk University of Foreign Studies Research Fund (of 2023/2024). Tytuły książek, czasopism i dzienników oraz nazwy własne instytucji występujące w koreańskim alfabecie *hangeul* zapisują w zmodyfikowanym systemie lacyfikacji z 2000 roku zatwierdzonym przez Ministerstwo Kultury i Turystyki w Korei Południowej (MOCT).

Prawiek i inne czasy oraz *Zgubiona dusza*. Niniejszy artykuł dotyczy recepcji twórczości Tokarczuk w Korei Południowej, reakcji koreańskich mediów po ukazaniu się konkretnego utworu, recenzji krytyków literackich oraz pisarzy koreańskich, a także aspektu strategii wydawniczych podejmowanych przez południowokoreańskie wydawnictwa. Ważnym czynnikiem popularności twórczości Tokarczuk w Korei Południowej jest tematyka nawiązująca do nowych i interesujących problemów dla koreańskiego odbiorcy – np. nomadyczna natura człowieka, próba nowego spojrzenia na otaczający nas świat, mit jako uniwersalny wzorec ludzkiego losu, pomieszanie realizmu i fantastyki, racjonalnego opisu i magii. Wszystko to stanowi wypełnienie pustych miejsc w literaturze i kulturze koreańskiej. Tokarczuk zachęca także do podejmowania refleksji nad sobą, do oglądania świata, do przekraczania granic. Podkreślając, że wszystko na świecie jest ściśle ze sobą związane nierzeczywistym konstelacją, przypomina nam, że nigdy nie jesteśmy sami. Elementy te oddziałują na Koreańczyków, którzy chętnie czytają książki Tokarczuk.

Słowa kluczowe: Olga Tokarczuk, literatura polska w Korei Południowej, polska proza, tłumaczenie

W Korei Południowej do chwili obecnej (do 10 kwietnia 2023 roku) przełożono na język koreański sześć książek autorstwa Olgi Tokarczuk: *Prawiek i inne czasy*, *Bieguni*, *Prowadź swój pług przez kości umarłych*, *Czuły narrator*, *Dom dzienny, dom nocny* oraz *Zgubiona dusza*. Ukazały się one w ciągu pięciu lat (od 2018 do 2022 roku). Jestem tłumaczką pierwszych czterech dzieł. *Dom dzienny, dom nocny* został przełożony przez dr Lee Ok-Jin¹, a *Zgubiona dusza* przez dr Lee Jiwon². Ponadto przetłumaczyłam jeszcze dwa inne utwory: *Otwórz oczy, już nie żyjesz* w 2006 roku (Tokarczuk, 2006) i *Okno* w 2020 roku (Tokarczuk, 2020). Według statystyk czytelnicy południowokoreańscy najchętniej sięgają po książki: *Bieguni*, *Prawiek i inne czasy* oraz *Zgubiona dusza*.

Artykuł ten dotyczy recepcji twórczości Tokarczuk w Korei Południowej, reakcji koreańskich mediów po wydaniu konkretnej powieści, recenzji krytyków literackich oraz pisarzy koreańskich, a także aspektu strategii wydawniczych podejmowanych przez południowokoreańskie wydawnictwa.

¹ Doktor literatury polskiej, wykładowczyni Polonistyki na Hankuk University of Foreign Studies.

² Doktor historii sztuki, kuratorka ilustracji literatury dziecięcej oraz wykładowczyni Polonistyki na Hankuk University of Foreign Studies. Zajmuje się tłumaczeniem i projektowaniem książek obrazkowych dla dzieci.

Wizyta Olgi Tokarczuk w Korei Południowej

Chronologicznie pierwszym utworem Tokarczuk przetłumaczonym na język koreański jest opowiadanie *Otwórz oczy, już nie żyjesz* pochodzące z tomu *Gra na wielu bębenkach* (2001). Zostało ono przełożone przeze mnie i opublikowane w książce pod tym samym tytułem, czyli *Otwórz oczy, już nie żyjesz* [*Nueul ttuesio, dangsineun imi dzueokseumnida*] – antologii wydanej z okazji 2006 Seoul Young Writers Festival w roku 2006 (Tokarczuk, 2006). Wówczas polska pisarka przyjechała do Korei, by wziąć udział w tym festiwalu literackim organizowanym przez Korean Literary Translation Institute (KLTI)³. W wydarzeniu uczestniczyło 16 pisarzy z 15 krajów (poza Koreą). Z uwagi na to, że utwory większości z nich nie zostały przetłumaczone na koreański, KLTI postanowił wydać antologię (jeden tom) opowiadań zaproszonych autorów. Każdy pisarz miał wybrać jeden ze swoich tekstów. Tokarczuk zdecydowała się na *Otwórz oczy, już nie żyjesz*. Redaktorom antologii najbardziej spодobało się właśnie to opowiadanie, a jego tytuł stał się tytułem antologii.

W trakcie pobytu w Korei Tokarczuk uczestniczyła w panelach dyskusyjnych dotyczących literatury w ramach festiwalu, zwiedziła także różne miejsca turystyczne wraz z pisarzami koreańskimi i pochodzącymi z innych krajów. Jedna z wielu rozmów autorki, rozmowa z koreańskim powieściopisarzem Cheong Young-Mun, ukazała się w prestiżowym dzienniku „Chosun Ilbo”. Poniżej przytaczam jej fragment:

Cheong Young-Mun: Chciałbym porozmawiać o nas pisarzach jako osobach prywatnych. Co Panią skłania do pisania?

³ Korean Literary Translation Institute to rządowy instytut, działający przy Ministerstwie Kultury, który pełni podobną funkcję jak Instytut Książki w Polsce.

Olga Tokarczuk: Powiedziałabym, że potrzeba pisania bierze się z niepokoju, iż nasze życie, doświadczenia, wydarzenia są bardzo ulotne, podatne na zapomnienie i zaprzepaszczenie. Wydaje mi się, że kiedy piszę, zatrzymuję czas, przyglądam mu się z bliska. W jakiś sposób działam przeciwko chaosowi i śmierci, że robię coś pożytecznego, bo zatrzymuję coś, co – gdyby tego nie zapisać – przypadłoby na zawsze. Wydaje mi się też, że w zwyczajnym ludzkim życiu istnieje wiele paradoksów, dziwnych zrzążeń opatrności, przypadków, że w gruncie rzeczy nie rozumiemy porządku, który nas otacza. To drugi powód, dla którego piszę – chwycić te dziwne chwile, dzielić się całym własnym zdziwieniem z innymi (Kim Tae-Hun, 2006).

Podczas pobytu w Korei pisarka ze względu na znakomitą znajomość języka angielskiego oraz udzielanie odpowiedzi pełnych głębokich przemyśleń najbardziej przykuła uwagę południowokoreańskich mediów. Cieszyła się popularnością także wśród pisarzy biorących udział w festiwalu. Podczas rozmowy z dziennikarzem Tokarczuk dzieliła się swoimi wrażeniami w ten sposób:

Polska pisarka Olga Tokarczuk wraz z innymi uczestnikami festiwalu odwiedziła świątynię Buseoksa. Zachwycona głębokim i przeciągłym dźwiękiem buddyjskiego dzwonu powiedziała: „Kiedyś w przyszłości moje pisanie będzie odzwierciedlać doświadczenia z koreańskimi pisarzami oraz kulturą koreańską”. Jeszcze dodała: „Dzięki festiwalowi zdaliśmy sobie sprawę, że żyjemy w tej samej epoce i mamy tę samą, wspólną wiedzę o tych samych pisarzach, tych samych filmach” (Cho Yong-Ho, 2006).

Po 2006 Seoul Young Writers Festival kilka południowokoreańskich wydawnictw było zainteresowanych wydaniem książek Tokarczuk, ale z powodu braku tłumaczy języka polskiego w Korei nie doszło do realizacji tych planów w tamtym czasie.

Książki wydane tuż przed otrzymaniem Literackiej Nagrody Nobla

Można powiedzieć, że rok 2017 rozpoczął poważne dyskusje w Korei Południowej na temat utworów Tokarczuk. Redaktorka z wydawnictwa Ŭnhaeng Namu, którą znałam już od ponad 10 lat (była ona redaktorką książki *Quo Vadis* przełożonej przeze mnie na język koreański w 2005 roku), poprosiła mnie, żebym zarekomendowała powieść Tokarczuk, którą warto przedstawić na koreańskim rynku. Poleciałam jej wtedy *Prawiek i inne czasy*. Miesiąc później drugie wydawnictwo, Minumsa, które jest najbardziej prestiżowym wydawnictwem literackim w Korei, skontaktowało się ze mną i zaproponowało, żebym przetłumaczyła powieść *Dom dzienny, dom nocny*; prosiło także o zarekomendowanie jeszcze jednego utworu. Wskazałam książkę *Bieguni* (było to jeszcze przed otrzymaniem przez Tokarczuk Międzynarodowej Nagrody Bookera).

Należy zaznaczyć, że na tłumaczenie dzieł pisarki nie było żadnych dotacji rządowych ze strony Polski, jednakże ówczesnie od ponad 10 lat nazwisko Tokarczuk było już znane w międzynarodowym świecie literatury, więc koreańskie wydawnictwa naturalnie zainteresowały się jej twórczością. Przewidywały, że w przyszłości autorka prawdopodobnie otrzyma Literacką Nagrodę Nobla. Te dalekosiężne inwestycje były rezultatem przeprowadzonych przez wydawnictwa badań rynków wydawniczych w innych krajach Europy. Na podstawie analiz twórczości Tokarczuk oraz rynku książkowego zakładano, że pisarka będzie noblistką za około 10–15 lat.

W takich okolicznościach, od października 2018 roku do września 2019 roku, czyli tuż przed przyznaniem Tokarczuk Literackiej Nagrody Nobla, dwie jej książki zostały wydane w Korei: *Zgubiona dusza* oraz *Prawiek i inne czasy*.

Zgubiona dusza [Ireobeorin Yeonghon]

W marcu 2018 roku ilustratorka Joanna Concejo otrzymała nagrodę Bologna Ragazzi Award Special Mention za ilustracje do książki *Zgubiona*

dusza, której autorką jest Olga Tokarczuk. Już w październiku tego samego roku pozycja ta została wydana w Korei. Tekst przetłumaczyła dr Lee Jiwon, dzięki której sztuka polskiej ilustracji została zaprezentowana i spopularyzowana w Korei. Concejo już wcześniej opublikowała kilka książek w Korei, a w roku 2017 odbyła się wystawa jej ilustracji, więc można powiedzieć, że artystka była już do pewnego stopnia znana koreańskiej publiczności. Jeszcze przed przyznaniem Tokarczuk Nagrody Nobla książki obrazkowe Concejo zostały bardzo dobrze przyjęte przez południowokoreańskich czytelników. Rocznie sprzedawało się ponad 5000 egzemplarzy, ale gdy pisarka została noblistką, liczba ta zwiększyła się do ponad 6600 w ciągu trzech miesięcy (od października do grudnia 2019 roku). W roku 2020 odbyła się także wystawa ilustracji do *Zgubionej duszy* w Albus Gallery w Seulu.

Nie będą omawiać szczegółowo utworu *Zgubiona dusza*, gdyż jest to dzieło ilustrowane, a co najważniejsze – odbiorcami tej pozycji są inni czytelnicy niż w przypadku powieści, stąd też odmienne strategie wydawnicze i promocyjne.

Prawiek i inne czasy [T'aego ūi sigandŭl]

W lutym 2019 roku w Korei Południowej została wydana pierwsza powieść Olgi Tokarczuk: *Prawiek i inne czasy [T'aego ūi sigandŭl]*. Pomimo tego, że nazwisko Tokarczuk było wciąż nieznane, media koreańskie zwróciły uwagę na pisarkę za względu na Międzynarodową Nagrodę Bookera, którą otrzymała w 2018 roku. W sumie sześć głównych gazet opublikowało recenzje książki, wśród których dziennikarka „Donga Ilbo”, Lee Seol, zachwycała się znakomitym połączeniem fikcji i rzeczywistości:

To pierwsza powieść Olgi Tokarczuk wydana w naszym kraju. W tej powieści można znaleźć tragedie historyczne takie jak: Holokaust, I i II wojna światowa oraz zimna wojna – wszystko to miało miejsce w dziejach Polski. Powieść sytuuje się między fantastyką a dokumentem, jednak w *Prawieku* rzeczywistość staje się bardziej żywa niż prawdziwa. Po zamknięciu ostatniego rozdziału zaczynamy czuć na nowo cały świat (Lee Seol, 2019a).

9 lutego 2019 roku gazeta „Chosun Ilbo”, która ma najwięcej czytelników w Korei, przeprowadziła wywiad z Tokarczuk. Skontaktowałam się w tej sprawie z autorką, uzyskałam jej zgodę i zostałam tłumaczką całego wywiadu. Dziennikarka Baek Su-Jin zadawała różne pytania – nie tylko o książkę *Prawiek i inne czasy*, lecz także o to, jak to się stało, że Tokarczuk została pisarką, wcześniej pracując jako psychoterapeutka, jakie było jej dzieciństwo w systemie socjalistycznym i jakie wrażenia pozostały jej z wizyty w Korei. Oto fragment wywiadu Tokarczuk z okazji wydania powieści *Prawiek i inne czasy* w Korei:

Dziennikarka: Słyszałam, że interesuje się Pani również filozofią buddyjską. Co Panią zainteresowało w buddyzmie?

Olga Tokarczuk: W buddyzmie zawsze pociągała mnie jasność i uczciwość diagnozy – wszystko jest cierpieniem, a jedynym sposobem poradzenia sobie z tym jest zlikwidowanie pragnienia. Czuję też, że traktowanie świata jako całości wzajemnych wpływów jest bardzo prawdziwe. Podobą mi się nacisk kładziony na współodczuwanie i współczucie – to jest skuteczne lekarstwo na choroby naszego świata (Baek Su-Jin, 2019).

Prawiek i inne czasy sprzedał się w nakładzie 2000 egzemplarzy (pierwsze wydanie) w ciągu zaledwie czterech miesięcy od publikacji. Dodruk wykonano w czerwcu. Następnie 10 października 2019 roku Tokarczuk otrzymała Literacką Nagrodę Nobla za rok 2018, w związku z czym sprzedaż gwałtownie wzrosła. Dla koreańskich czytelników stało się to okazją do poznania prawdziwej wartości tego dzieła.

Od piątej edycji, opublikowanej w listopadzie 2019 roku, na okładce zaczęto umieszczać rekomendacje koreańskich pisarzy. Chwalili oni osiągnięcia literackie polskiej autorki i jej głęboki światopogląd:

Człowiek szuka Boga w historii, ale nigdy nie rozumie miłosierdzia Boga ani jego bezduszości. Ta niezwykła powieść w cudowny i wyjątkowy sposób uosabia swoją niezrozumiałość. Akcja rozgrywa się w małym miasteczku w Polsce w XX wieku. Czas człowieka, czas Boga, czas historii i czas mitologii rozgrywają się w delikatny i epicki sposób. Jakież talent

może stworzyć taką powieść? Podczas czytania trudno było w to uwierzyć (poeta Hwang In-Chan) (Tokarczuk, 2019).

Urzekła mnie lektura tej powieści od początku do końca. Jak możliwe jest to, że pisarka potrafiła wyrazić tak szeroki i rozległy świat w tak specyficznym i delikatnym sposób? Jest to dzieło, które na nowo uświadomiło mi istotną rolę literatury (pisarka Cheong I-hyeon) (Tokarczuk, 2019).

Pisarze i krytycy koreańscy publikowali także recenzje książki *Prawiek i inne czasy* w czasopismach literackich; oto kilka fragmentów:

Ta powieść jest jak pejzaż przedstawiający czasy niezliczonych ludzi i przedmiotów na obrazie namalowanym techniką puentylizmu. Kropki uwieczniają każdą wyjątkową chwilę, a stworzony krajobraz nie jest wyraźny, ale łączy w sobie życie, historię i czas. (...)

W *Prawieku i innych czasach* jest świat siły wyższej, Boga, wojny, śmierci, ruiny, straty i pustki. Jednak autorka, próbując pokazać jego istotę, nie tonie w nim. Takim czasem jest młynek. Nowy czas, czas płynący nowym nurtem. Jak szepcze nam wolno płynąca rzeka, ostatnim odczuciem tej powieści nie jest samotność. Bo to czas Adelki i czas na rozpoczęcie czegoś nowego (Kim Seong-Jung, 2020: 167, 170).

Jest to powieść, która opisuje bogów, aniołów, wioski, ludzi, wojny, miłość, apokalipsę i pochodzenie, a jednocześnie dotyka piękna. Jest to prawdopodobnie najbardziej intensywna i doskonała powieść, jaką ostatnio czytałem. Mikroskopowo przenika ludzkość i widzi wszystko (Beak Eun-Son, 2021: 30).

W recenzji książki dla pisma literackiego „Kultura Morza Żółtego” krytyk literacki O Gil-Young skrytykował obecny stan literatury koreańskiej i porównał *Prawiek i inne czasy* Tokarczuk z dziełami pisarzy koreańskich w podobnym wieku:

Dla mnie Literacka Nagroda Nobla nie jest aż tak wielką nagrodą, żeby wywoływała u mnie dreszcze. Nie zawsze zostaje przyznana autorowi, który zasługuje na to wyróżnienie. (...) Oczywiście zdarzają się

przypadki, w których pisarz zdecydowanie na to zasługuje. Po przeczytaniu książki *Prawiek i inne czasy* (dalej *Prawiek*) Olgi Tokarczuk, laureatki z 2018 roku, potwierdzam ten wybór. Jednym słowem jest to znakomita książka. Powinienem uważać na proste porównania, ale czytanie tej powieści uświadamia mi, jak skarłowaciała stała się literatura koreańska. (...)

Można się nie zgodzić z postrzeganiem przez pisarkę świata ukazanego w *Prawieku*. Bo ona nie udziela odpowiedzi, a jedynie zadaje pytania o historię cywilizacji i historię naturalną danej epoki. Trzeba jednak uznać za zasadne zadane w *Prawieku* pytania o naszą cywilizację i przyrodę. Czytając dzieła takie jak *Prawiek*, pytam: co dziś straciła literatura koreańska? (O Gil-Young, 2020: 293, 294, 306).

Jak wcześniej wspomniałam, *Prawiek i inne czasy* ukazał się niecały rok przed przyznaniem Tokarczuk Nagrody Nobla, ale już wtedy zaczęła pobudzać literatów do zadawania pytań o koreański świat literacki, a także skłaniać pisarzy do podejmowania refleksji nad teraźniejszością i przyszłością literatury koreańskiej.

W grudniu 2019 roku *Prawiek i inne czasy* wybrano podczas Zjazdu Wydawców „Książką Roku 2019”. Zjazd Wydawców, który w 2022 roku obchodził 30-lecie założenia, został utworzony przez przedstawicieli 43 wydawnictw w celu promowania zdrowej kultury wydawniczej poprzez wszelkie badania nad jej przyszłością i wymianę pomysłów między wydawcami.

Powieść *Prawiek i inne czasy* została wskazana jako „Książka Roku 2019 (kategoria zagraniczna – fikcja)” również przez gazetę „Donga Ilbo”. Dzieło wytypowano do tego tytułu po rekomendacji 42 osób, w tym wydawców, naukowców i przedstawicieli kultury. „Donga Ilbo” w następujący sposób wyjaśnia powody tego wyboru:

Prawiek to czasoprzestrzeń, w której rzeczywistość miesza się z mitem. Jest centrum wszechświata, który wykracza poza czas i przestrzeń. Ta niesamowita narracja tworzy małe miasteczko w Polsce jako przestrzeń, w której splatają się losy ludzi i zwierząt, roślin i przedmiotów oraz wszelkich

istniejących bytów. Zaletą tej książki jest także doskonałe tłumaczenie, dzięki któremu czytelnik poczuje potęgę oryginału⁴.

Prawiek i inne czasy został zarekomendowany także przez czasopismo „Shisa In” w ramach „10 najlepszych przekładów roku 2019”⁵.

Do lipca 2022 roku książkę dodrukowywano 13 razy. Sprzedaż osiągnęła ponad 16 000 egzemplarzy, a sama powieść spotkała się z doskonałym przyjęciem ze strony zarówno koreańskich czytelników, jak i krytyków literackich.

Książki wydane po otrzymaniu Literackiej Nagrody Nobla

Bieguni [Bangrangdzadŭ]

Tłumaczenie powieści *Bieguni* na język koreański ukończono w czerwcu 2019 roku. Jednak kiedy 10 października 2019 roku Tokarczuk została laureatką Literackiej Nagrody Nobla za rok 2018, wzrosło zainteresowanie jej twórczością, a także zapotrzebowanie koreańskich czytelników na dzieła autorki. W związku z tym wydawca zmienił harmonogram i przyspieszył proces wydawniczy *Biegunów*. Przekład koreański ukazał się ostatecznie 22 października.

Ponieważ uwaga mediów skupiła się na Literackiej Nagrodzie Nobla pisarki, zaraz po publikacji książki gazety, takie jak: „Yeonhap News”, „Newsis”, „Chosun Ilbo”, „Donga Ilbo”, „Hankook Ilbo”, „Kyunghyang shinmun”, „Hangyoreh”, „Gazeta MK”, a także kanały telewizyjne, takie jak: KBS, SBS i YTN, umieściły informacje o wydaniu *Biegunów* po koreańsku. Wydarzenie to zrelacjonowano w 22 mediach.

⁴ <https://www.donga.com/news/article/all/20191227/98990708/1> [dostęp: 1.06.2023].

⁵ Zob. <https://www.sisain.co.kr/news/articleView.html?idxno=40936> [dostęp: 1.06.2023].

Inne wybrane przekłady roku to m.in. *Wydech* Ted Chianga i *Mleczarz* Anny Burns.

Oto przykłady fragmentów recenzji zamieszczonych na łamach koreańskich gazet, dzięki którym można przesledzić ogólne reakcje na powieść Tokarczuk:

Wygląda jak dziennik z podróży, a zdania wydają się niczym filozoficzne maksymy. Pisarka dogłębnie bada ludzką naturę i bez końca zastanawia się, dlaczego życie jest pielgrzymstwem. Dla Olgi Tokarczuk literatura jest nie tylko komunikacją między ludźmi, ale także narzędziem i kanałem zrozumienia ludzkiej natury. (...) Tokarczuk jest również dobrze zorientowana w antropologii kulturowej i filozofii. W jej twórczości szczególnie czuć wpływ myśli Carla Gustava Junga i filozofii buddyjskiej (Lee Seung-U, 2019).

Powieść Olgi Tokarczuk *Bieguni* to literacka kwintesencja człowieczeństwa jako Homo Nomada zapisana w jednym tomie. Jest to arcydzieło splątania życia i śmierci ludzkości pod hasłem wędrówki. Jest okazją do potwierdzenia prawdziwej wartości pisarki, której nazwisko stało się obecnie najważniejszym nazwiskiem w świecie literackim. (...) Ta powieść to długie aforyzmy Tokarczuk, które mówią nam, że nasze życia mogą być długimi, oddzielnymi, ale połączonymi ze sobą podróżami (Han Seo-Beom, 2019).

Po książce *Prawiek i inne czasy*, która została wydana w Korei w styczniu tego roku, od czasu do czasu na myśl przychodzi mi nazwisko „Olga Tokarczuk”. Wyrafinowany smutek i żal, odgłos bycia w świecie duszy... Emanuje niesamowitą charyzmą nawet wśród arcydzieł. (...) *Bieguni* to refleksja nad chwiejnym i niestabilnym losem człowieka. Polecam czytelnikom, aby oderwali się od gorączki codziennego życia i oddali się tej niezwykłej wędrówce (Lee Seol, 2019b).

Większość recenzji odwołuje się do formalnych cech *Biegunów*, a mianowicie próby fragmentarycznego konstruowania świata, zauważając, że wszystkie opowiadania są ze sobą ściśle powiązane, niczym konstelacja, jak to nazywa sama Tokarczuk – „powieść konstelacyjna”. Choć na pierwszy rzut oka książka wygląda jak reportaż z podróży, chwalona jest

również za to, że w istocie jest tekstem filozoficznym, skłaniającym do refleksji nad życiem wędrującego człowieka.

W listopadzie 2019 roku książka *Bieguni* została wybrana jako jeden z „10 najlepszych przekładów roku” w ramach Korean Publication Culture Award, która może pochwalić się 60-letnią tradycją i uznaniem w Korei.

31 grudnia 2019 roku fragment powieści został zacytowany w popularnym koreańskim programie informacyjnym *Newsroom* (JTBC). Spiker Son Seok-Hee, który prowadził ten program przez 6 lat i 4 miesiące, a który musiał z niego zrezygnować, podczas ostatniego pożegnania z widzami przywołał najsłynniejsze cytaty z *Biegunów*:

Drodzy widzowie, jest to już 947 wydanie wiadomości, ale dla mnie jest ono ostatnie. (...)

*Znieruchomiałe musi ulec rozpadowi, degeneracji i obrócić się w perzynę, ruchome zaś – będzie trwało nawet wiecznie [Olga Tokarczuk, *Bieguni*].*

Polska pisarka Olga Tokarczuk portretuje w swojej twórczości nieustannie poruszające się, wędrujące istoty.

*Ruszaj się, ruszaj. Błogosławiony, który idzie [Olga Tokarczuk, *Bieguni*].*

Życie jest niepewne dla nas wszystkich, więc nawet jeśli się potykamy, błądzimy i zawodzimy, musimy iść dalej. (...) Nasz rok 2019 przebiegał ze strachem i drżeniem niczym kompas, który nieustannie drży w kierunku właściwego celu. Mam nadzieję, że nowy 2020 rok, który przywitamy za kilka godzin, również ruszy do przodu z niepowstrzymanym ruchem... (*Newsroom*, 2019).

W 2020 roku w czasopismach literackich ukazały się recenzje powieści *Bieguni* napisane przez krytyków literackich i pisarzy. Cheong Eun-Kyung podkreśla, że *Bieguni* przynoszą ukojenie – nam, żyjącym w epoce zerwania więzi z powodu pandemii – a także przypominają, że jesteśmy od siebie zależni:

Podróże i ruch pozwalają nam spojrzeć na nasze życie z innej perspektywy, a czasem zamieniają strach przed innymi w zachwyt i podziw. Dlatego można powiedzieć, że ta książka jest rodzajem pisma poświęconego „wszelkim podróżom i ruchom na świecie”. (...) Potężna postmodernistyczna narracja wyposażona w genialne środki i lekcje z historii (Cheong Eun-Kyung, 2019: 66).

Poeta Son Cheong-Su porównuje oryginalną strukturę *Biegunów* do pewnego rodzaju dzieła muzycznego:

W powieści *Bieguni* opowiadania o niejednorodnych formach umieszczone między dwoma biegunami fikcji i dyskursu pokazują ruchy i przepływy, które się łączą, rozpraszają i grupują na płaszczyźnie niskiego centralnego tonu podróży, a czasem powtarzają się, nakładają i oddalają od siebie. Ten złożony i dynamiczny rytm jest świadectwem wysoce muzycznej struktury powieści Olgi Tokarczuk (Son Cheong-Su, 2020: 164).

Bieguni to najpopularniejsza wśród koreańskich czytelników powieść Tokarczuk. Była dwunastokrotnie dodrukowywana, a sprzedaż osiągnęła 30 000 egzemplarzy; nadal jest uwielbiana przez szerokie grono odbiorców.

Dom dzienny, dom nocny [Nadzŭi dzip, bamŭi dzip]
oraz *Prowadź swój pług przez kości umarłych*
[Dzŭgŭnidŭlŭi bbyeouyro dzaengirŭl ggŭleora]

We wrześniu 2020 roku ukazały się jednocześnie kolejne dwie książki Tokarczuk: *Dom dzienny, dom nocny* oraz *Prowadź swój pług przez kości umarłych*. Sama wyszłam z propozycją opublikowania drugiego tytułu. Wydawca zgodził się przede wszystkim dlatego, że w tym utworze Tokarczuk przeprowadza krytykę patriarchalnych i antropocentrycznych założeń. Jest to modny temat wśród koreańskich czytelników. Ponadto na pozytywną decyzję wydawnictwa zdecydowanie wpłynęły też ekranizacja tej powieści przez Agnieszkę Holland i nagroda Srebrnego

Niedźwiedzia na niemieckim Berlinale. *Dom dzienny, dom nocny* został przetłumaczony przez dr Lee Okjin, wykładowczynię Polonistyki HUFŚ, a tłumaczką powieści *Prowadź swój pług przez kości umarłych* zostałam ja.

Ponieważ poprzednie trzy książki (*Prawiek i inne czasy*, *Bieguni* oraz *Zgubiona dusza*) odniosły sukces w Korei, wzrosła liczba miłośników i tzw. stałych czytelników twórczości Tokarczuk. Powieść *Prowadź swój pług przez kości umarłych* zyskała znacznie większe zainteresowanie niż *Dom dzienny, dom nocny*. Powodem była jej ekranizacja przez Hollad i nominacja do Międzynarodowej Nagrody Bookera w 2019 roku.

Oto przykładowe fragmenty recenzji:

Tokarczuk została laureatką prestiżowej literackiej Międzynarodowej Nagrody Bookera w 2018 roku. Wyróżniono jej powieść *Bieguni* (*Flights*). Rok po tym, jak koreańska pisarka Han Kang zdobyła Międzynarodową Nagrodę Bookera za *Wegetariankę*. To przypadek, że obie pisarki, jedna z Europy Środkowo-Wschodniej, a druga z Azji Wschodniej, podejmują takie same tematy, jak wegetarianizm, ekologia i feminizm. To także dowód na to, że współczesna literatura światowa zwraca uwagę, jakie tematy są podejmowane i przez jakich pisarzy (Han Seo-Beom, 2020).

Ponieważ *Prowadź swój pług przez kości umarłych* ma formę powieści kryminalnej, nie ma tu miejsca na nudę. Jest to także doskonałe wprowadzenie w świat literatury i styl Tokarczuk. (...) Jak czytelnicy mogą się spodziewać, koniec historii to nie tylko identyfikacja sprawcy. Ujmuje tęsknota za światem, w którym ludzie i zwierzęta pokojowo współistnieją. (...) W książce można odczytać ważne przesłanie – że tylko mocna solidarność kruchych istot może uratować świat (Kim Eun-Hyung, 2020).

Wydawnictwo Minumsa, chcąc uczcić publikację dwóch książek Tokarczuk, przeprowadziło e-mailowy wywiad z autorką, aby jeszcze skuteczniej promować jej dzieło. Odebrałam pytania od dziennikarzy zajmujących się literaturą z 12 znanych koreańskich mediów i wysłałam je pisarce. Dotyczyły one wrażeń po otrzymaniu Literackiej Nagrody

Nobla, siły i potencjału literatury polskiej, osobistej więzi Tokarczuk z Koreą, związków między pisarstwem a ukończoną przez noblistkę psychologią. Pytano również o kompozycję *Biegunów* jako powieści konstelacyjnej, o ulubione dzieła i o znaczenie aktu pisania dla samej Tokarczuk, a także o nowo wydane książki. Po wysłaniu 25 pytań autorce otrzymałam odpowiedzi na 10 stronach A4.

Od 28 września do 2 października 2020 roku łącznie 12 gazet (m.in. „Yeonhap News”, „Newsis”, „Chosun Ilbo”, „Hankook Ilbo” czy „Gazeta MK”) opublikowało wywiad z Tokarczuk i recenzje nowych utworów. W „Hankyoreh” ukazał się cały tekst. Oto fragment tego wywiadu:

Pytanie: Jakie były Pani doświadczenia związane z uczestnictwem w Seoul International Young Writers’ Festival w 2006 roku zorganizowanym przez Korean Literature Translation Institute? Jakie wrażenie zrobili na Pani koreańscy pisarze, literatura koreańska?

Olga Tokarczuk: Bardzo miło wspominam ten pobyt. Był to mój pierwszy i jedyne jak na razie wyjazd do Korei. Zakochałam się wówczas w kuchni koreańskiej i mam szczęście, że w moim mieście, we Wrocławiu, jest sporo Koreańczyków i mogę chodzić do ich restauracji. Podczas mojego pobytu w Korei spędziłam nawet kilka dni w klasztorze buddyjskim. To był cudowny czas i wiele z tych wydarzeń zainspirowało niektóre wątki w *Biegunach*. Poznałam też kilkoro pisarzy koreańskich i utrzymywałam z nimi kontakt listowy.

Korea mnie fascynuje. Nie wiem, jak to możliwe, ale istnieje sporo podobieństw do mojego kraju – temperament ludzi, podobna historia w cieniu wielkiego dominującego sąsiada, stosunek do pracy i tak dalej.

Pytanie: Polska może być uważana za kraj na obrzeżach Europy, nienależący do grona najpotężniejszych, najbardziej znanych na świecie państw. Ale już po raz piąty Polak dostaje Literacką Nagrodę Nobla. Pani także, otrzymując nagrodę, podkreślała, że pochodzi z Europy Centralnej. Słyszałem, że jest Pani uwielbiana przez czytelników w Polsce. Gdzie, Pani zdaniem, leży siła literatury polskiej?

Olga Tokarczuk: Polska kultura od zawsze była kulturą pogranicza, powstającą, kształtującą się z dala od tej zachodniej, dziś dominującej. Jest

nieświadomie i świadomie otwarta na wszelkie wpływy, co wynika z uwarunkowań historycznych i geograficznych. Ma ogromny potencjał inności, tworzono ją z myślą o klasach społecznych odmiennych od tych występujących na Zachodzie. Może więc przekazać światu zaskakujące treści.

Zawsze wydaje mi się, że prowincja to te obszary ludzkiego doświadczenia, z których przychodzi do nas najwięcej istotnych rzeczy. Nieoczywistych, z dala od centrum, podających w wątpliwość to, co wydaje się naturalne, czym żyje mainstream. To, co inne i niecodzienne, ma ogromny wpływ na proces twórczy (Choi Jae-Bong, 2020).

Powieść *Prowadź swój pług przez kości umarłych* została zarekomendowana przez współtwórców magazynu „Sisa In” jako jeden z „10 najlepszych przekładów roku 2019”⁶. Do tej pory dodrukowano ją 6 razy, a sprzedaż osiągnęła ponad 7000 sztuk. Książka *Dom dzienny, dom nocny* miała dwa dodruki i sprzedaż ponad 3300 egzemplarzy.

Podsumowanie

Międzynarodowa Nagroda Bookera oraz Literacka Nagroda Nobla wywołały ogromne zainteresowanie twórczością Olgi Tokarczuk na całym świecie, także w Korei Południowej. W ciągu ostatnich pięciu lat sześć książek autorstwa Tokarczuk zostało przetłumaczonych na język koreański: *Prawiek i inne czasy*, *Bieguni*, *Dom dzienny, dom nocny*, *Prowadź swój pług przez kości umarłych*, *Czuły narrator* i *Zgubiona dusza*. Czytelnicy południowokoreańscy najchętniej wybierają powieści: *Bieguni*, *Prawiek i inne czasy* oraz *Zgubiona dusza*.

Ważnym czynnikiem popularności twórczości Tokarczuk w Korei Południowej jest tematyka jej dzieł, nawiązująca do nowych i interesujących dla koreańskiego odbiorcy problemów – np. nomadyczna natura

⁶ <https://www.sisain.co.kr/news/articleView.html?idxno=43495> [dostęp: 1.06.2023].

człowieka, próba nowego spojrzenia na otaczający nas świat, mit jako uniwersalny wzorzec ludzkiego losu, pomieszanie realizmu i fantastyki, racjonalnego opisu i magii. Wszystko to jest wypełnieniem pustych miejsc w literaturze i kulturze koreańskiej.

Urok i siła twórczości Tokarczuk tkwi w poszerzaniu sfery rzeczywistości, którą przyjmujemy za pewnik. Co jest realistyczne? Czy tylko to, co jest widoczne i postrzegane jako realistyczne? Rzeczywistość percypowana przez człowieka nie jest jedyną rzeczywistością. Pisarka nieraz zwraca uwagę na jej tajemniczość. Jest nieufna wobec redukcjonizmu, który stara się ujmować pod postacią antropocentryzmu, skoncentrowanego wyłącznie na ludzkim punkcie widzenia. Jest to perspektywa rzadko spotykana we współczesnej literaturze koreańskiej.

Ponadto utwory Tokarczuk odzwierciedlają uniwersalny humanizm, pomimo że ich tematy dotyczą problemów lokalnych, a akcja wielu z nich dzieje się w małych miejscowościach w Polsce. Autorka w poetycki i przejmujący sposób opisuje zwyczajnych ludzi, ich uczucia, emocje i przeżycia. Tokarczuk zachęca także do refleksji nad sobą, do oglądania świata, do przekraczania granic. Podkreślając, że wszystko na świecie jest ściśle ze sobą związane niczym konstelacja, przypomina nam, że nigdy nie jesteśmy sami. To wszystko wpływa na Koreańczyków, którzy chętnie czytają książki Tokarczuk.

Literatura

- Baek Su-Jin, 2019, *Międzynarodowa Nagroda Bookera w 2018 roku dla Olgi Tokarczuk, wydanie w Korei najgłośniejszej powieści „Prawiek i inne czasy”*, „Chosun Ilbo”, 19.02.2019, https://www.chosun.com/site/data/html_dir/2019/02/19/2019021900079.html [dostęp: 1.06.2023].
- Beak Eun-Son, 2021, *Olga Tokarczuk – „Prawiek i inne czasy”*, „Axt”, nr 35, s. 30–33.
- Cheong Eun-Kyung, 2019, *Pasja i fikcja Wikipedii*, „Littor”, nr 21, s. 62–66.
- Cho Yong-Ho, 2006, *Młodzi zagraniczni pisarze zwiedzali Youngju i Andong tzw. miejsca uczonych*, „Segye Ilbo”, 13.05.2006.

- Choi Jae-Bong, 2020, *Przyszedł czas, by wpisać do konstytucji prawa zwierząt*, „Hankyoreh”, 28.09.2020, https://www.hani.co.kr/arti/culture/book/963894.html?_ga=2.195685420.1247290111.1658816025-1456439865.1658816025 [dostęp: 1.06.2023].
- Han Seo-Beom, 2019, *Wszyscy jesteście nomadami...*, „Hankook Ilbo”, 25.10.2019, <https://www.hankookilbo.com/News/Read/201910241672083296> [dostęp: 1.06.2023].
- Han Seo-Beom, 2020, *Zemsta zwierząt na ludziach – ekologia w wykonaniu laureatki Nagrody Nobla Kryminał*, „Hankook Ilbo”, 25.09.2020, <https://www.hankookilbo.com/News/Read/A2020092309360001757?did=NA> [dostęp: 1.06.2023].
- Kim Eun-Hyung, 2020, *Ekologizm w thriller kryminalny*, „Hankyore”, 25.09.2020, <https://www.hani.co.kr/arti/culture/book/963600.html#csidx1a2b32a68631251a165eafcd-1c43b1a> [dostęp: 1.06.2023].
- Kim Seong-Jung, 2020, *Ostatnie odczucie wolno płynącej rzeki*, „Axt”, nr 28, s. 166–170.
- Kim Tae-Hun, 2006, *Nawet w świecie wirtualnym literatura to miecz, która przesuwa życie (Olga Tokarczuk i Cheong Young-Mun, rozmowa e-mailowa)*, „Chosun Ilbo”, 19.04.2006.
- Lee Seol, 2019a, *Granica między światem a życiem pozagrobowym – nędzne życie w tej granicy*, „Donga Ilbo”, 9.02.2019, <https://www.donga.com/news/article/all/20190208/94029519/1> [dostęp: 1.06.2023].
- Lee Seol, 2019b, *Zapach książki*, „Donga Ilbo”, 26.10.2019, <https://www.donga.com/news/article/all/20191025/98076261/1> [dostęp: 1.06.2023].
- Lee Seung-U, 2019, *Ruszaj się, ruszaj. Błogosławiony, który idzie*, „Yeonhap News”, 22.10.2019, <https://www.yna.co.kr/view/AKR20191022152700005?input=1195m> [dostęp: 1.06.2023].
- O Gil-Young, 2020, *Czego oczekujemy od pisarzy doświadczonych: „Przeszłość światła” Eun Hui Gyeong i „Prawiek i inne czasy” Olgi Tokarczuk*, „Hwanghae Munhwa” [„Kultura Morza Żółtego”], nr 106, s. 293–306.
- Son Cheong-Su, 2020, *Dwa sposoby na zwiększenie znaczenia Nagrody Nobla – Svetlana Alexievitch i Olga Tokarczuk*, „Axt”, nr 28, s. 162–165.
- Tokarczuk O., 2006, *Nueul ttuesio, dangsineun imi dzueokseumnida* [Otwórz oczy, już nie żyjesz], przeł. Choi Sung-Eun, w: *Nueul ttuesio, dangsineun imi dzueokseumnida* – 2006 Seul Young Writers Festival, Gang, Seoul, s. 7–73.
- Tokarczuk O., 2019, *T'aego ūi sigandŭl* [Prawiek i inne czasy], przeł. Choi Sung-Eun, Ŭnhaeng Namu, Seoul.

Tokarczuk O., 2020, *Chang [Okno]*, przeł. Choi Sung-Eun, „Littor”, nr 25 (8/9), Minum-sa, Seoul, s. 58–61.

Programy telewizyjne

Newsroom, 2019, telewizja JTBC, data emisji: 31.12.2019, https://news.jtbc.joins.com/article/article.aspx?news_id=NB11927034 [dostęp: 1.06.2023].

Netografia

<https://www.donga.com/news/article/all/20191227/98990708/1> [dostęp: 1.06.2023].

<https://www.sisain.co.kr/news/articleView.html?idxno=40936> [dostęp: 1.06.2023].

<https://www.sisain.co.kr/news/articleView.html?idxno=43495> [dostęp: 1.06.2023].

CHOI SUNG-EUN (ESTERA CZOJ) – Professor, Hankuk University of Foreign Studies, Seoul, South Korea / prof., Departament Studiów Polskich, Uniwersytet Studiów Zagranicznych Hankuk, Seul, Korea Południowa.

Her scientific interests span comparative studies, contemporary Polish poetry, and literary translation. Her most important publications include: *Korea w polskich utworach literackich: od pierwszej wzmianki do współczesności* [*Korea in Polish literary works: from the first mention to the present day*] (in: *Spotkania Polonistyki Trzech KrajóW – Chiny, Korea, Japonia*, vol. 1, Tokyo 2009), *Poezja Wisławy Szymborskiej z perspektywy filozofii Lao-Zhuanga* [*Wisława Szymborska's poetry from the perspective of Lao-Zhuang's philosophy*] (in: *Literatura polska w świecie*, vol. 3, *Obecności*, Katowice 2010), *Recepcja poezji Wisławy Szymborskiej w Korei Południowej* [*Reception of Wisława Szymborska's poetry in South Korea*] ("Pamiętnik Literacki" 2014). In 2012, she was awarded the Knight's Cross of the Order of Merit of the Republic of Poland.

Jej zainteresowania naukowe to: komparatystyka, współczesna poezja polska oraz przekład literacki. Do jej najważniejszych publikacji należą: *Korea w polskich*

utworach literackich: od pierwszej wzmianki do współczesności (w: *Spotkania Polonistyk Trzech Krajów – Chiny, Korea, Japonia*, t. 1, Tokio 2009), *Poezja Wisławy Szymborskiej z perspektywy filozofii Lao-Zhuanga* (w: *Literatura polska w świecie*, t. 3, *Obecności*, Katowice 2010), *Recepcja poezji Wisławy Szymborskiej w Korei Południowej* („Pamiętnik Literacki” 2014). W 2012 roku została uhonorowana Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi RP.

E-mail: estera90@hufs.ac.kr